

Archeologienota Lokeren Sterrestraat 96

Programma van maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Kris VAN QUAETHEM

31-8-2017

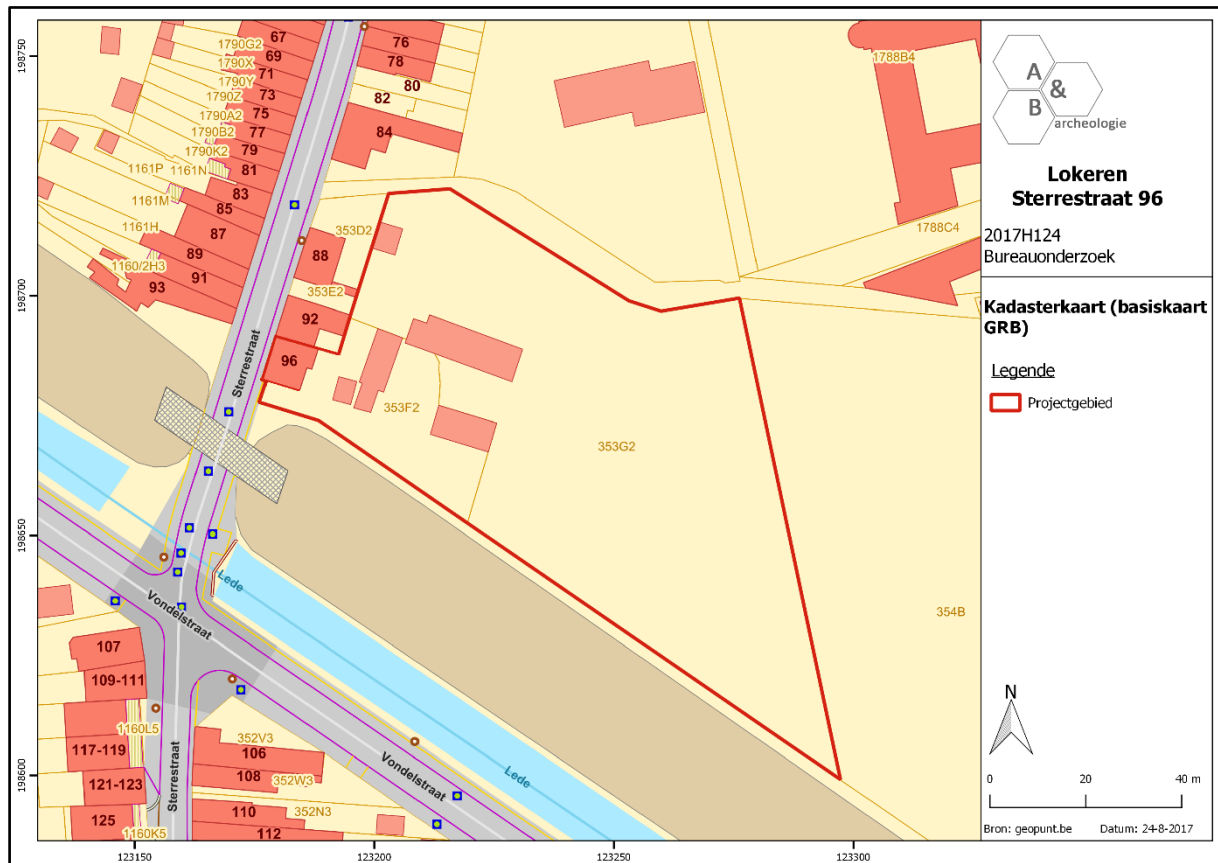
1. Gemotiveerd advies

Het terrein is gelegen in Lokeren aan de Sterrestraat 96 in de provincie Oost-Vlaanderen. Het plangebied ligt in het zuidelijke deel van het centrum van Lokeren. In het westen bevindt zich de Sterrestraat en in het zuiden loopt de spoorweg tussen Lokeren en Dendermonde en stroomt de Lede. Het noordoosten en oosten wordt begrensd door een weiland dat aansluit op de achtertuinen van woningen langs de Heilig Hartlaan. Het noorden wordt begrensd door een beekje. Op de kaart van Vandermaelen wordt deze benoemd als de Destelbeek. Het grootste deel van het terrein, ca. 5100m², is ingenomen als weiland. De toegang bevindt zich aan de Sterrestraat 96 via een kiezelpad. In de westelijke hoek sluit op het kiezelpad nog een verharding aan met enkele lage bakstenen parkeergarages en opslagruimtes. De totale oppervlakte van de toegangsweg en parking bedraagt ca. 1100m². Kadastraal gezien bevindt het terrein zich op: Lokeren, afdeling 2, sectie B, perceel nr. 353h2, 353f2 en 353g2.

De geplande werken bestaan uit twee luiken. Het eerste luik omvat de voorbereidende werken. Hierbij wordt de bestaande parking uitgedroogd en wordt het huis aan de Sterrestraat 96 afgebroken. Het tweede luik omvat de bouw van een grote moskee voorzien van parkeergelegenheden rondom. Aan de Sterrestraat wordt een bredere toegangsweg voorzien waardoor verkeer makkelijk in en uit kan rijden. De moskee zelf meet 50 op 30m en heeft een oppervlakte van 1500m². De parking bestaat uit 105 parkeerplaatsen, 8 aangepaste autoparkeerplaatsen en 62 plaatsen voor fietsen. In de noordoostelijke hoek wordt bovendien een infiltratiebekken voorzien met langs de westelijke zijde een kleine groenzone. De geplande werken hebben bijgevolg een grote impact op het bodemarchief over het volledige plangebied.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij alle relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet gestaafd worden. Wel werd duidelijk dat het terrein een hoog archeologisch potentieel kent. Daarom is voor het volledige projectgebied dat dermate verstoord zal worden noodzakelijk om een verder vooronderzoek uit te voeren. Het geselecteerde gebied komt overeen met het volledige plangebied van 6230m² groot. Er wordt geadviseerd om vooronderzoek uit te voeren in de vorm van een gecombineerd metaaldetectie en proefsleuven onderzoek. Deze techniek is volgens een kosten-batenanalyse de beste optie om alle archeologische informatie te verzamelen. Andere vooronderzoeken (boringen en geofysisch onderzoek) zijn niet zinvol en dienen bijgevolg niet uitgevoerd te worden.

Het proefsleuvenonderzoek dient te gebeuren in een uitgesteld traject. In eerste instantie dienen de afbraakwerkzaamheden uitgevoerd te worden.

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt.be).

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Lokeren, Sterrestraat 96

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 123176 en Y: 198679; X: 123296 en Y: 198601

Kadastergegevens: Lokeren, afdeling 2, sectie B, perceel nr. 353h2, 353f2 en 353g2.

De totale site heeft een oppervlakte van ongeveer 6230m². Op basis van de impact van de werkzaamheden dient over het volledige terrein verder vooronderzoek te gebeuren door middel van een gecombineerd metaaldetectie en proefsleuvenonderzoek. De onderzoeksmethode wordt hiernavolgend verder gedetailleerd besproken.

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Vraagstellingen voor metaaldetectie:
 - Welke metalen en niet-metalen voorwerpen werden aangetroffen? Tot welke categorie en functie behoren deze?
 - Kunnen vondsten in verband gebracht worden met het militaire kamp? Behoren de vondsten toe aan andere periodes?
 - Kunnen concentraties opgemerkt worden?
 - In geval loden kogels aangetroffen worden: zijn deze gebruikt of ter plekke verloren? Welke uiterlijke kenmerken kunnen opgemerkt worden? Wat is het gewicht en de afmetingen? Tot welke nationaliteit behoren ze? Behoren ze toe pistolen/musketten of ander wapentuig?
 - Zijn er andere bewapeningselementen vastgesteld? Onderdelen van geweren, kledijelementen, persoonlijk materiaal, ...?
 - Zijn vondsten aanwezig die duidelijk wijzen op een kampsite, zoals bijvoorbeeld het voorkomen van uit loden kogels vervaardigde speelelementen zoals dobbelstenen?
 - Is een verder metaaldetectie onderzoek noodzakelijk over een deel of over het volledige plangebied?
- Vraagstellingen voor een proefsleuvenonderzoek:
 - Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
 - Kunnen sporen in verband gebracht worden met het militair kamp uit de 17de eeuw? Haardkuilen, waterputten, afvalkuilen, ...? Geven deze een indicatie naar gebruik, nationaliteit en datering toe?
 - Wijst de inplanting van bovenvermelde structuren op de posities van de tenten/barakken?
 - Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
 - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
 - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
 - Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
 - Kan een archeologische site uitgesloten worden? Of is verder onderzoek noodzakelijk?
 - Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek door middel van een gecombineerd metaaldetectie en proefsleuven onderzoek de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken.

De afbakening van het onderzoeksgebied komt overeen met het volledige plangebied zoals te zien op figuur 1. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

- Metaaldetectie en proefsleuvenonderzoek

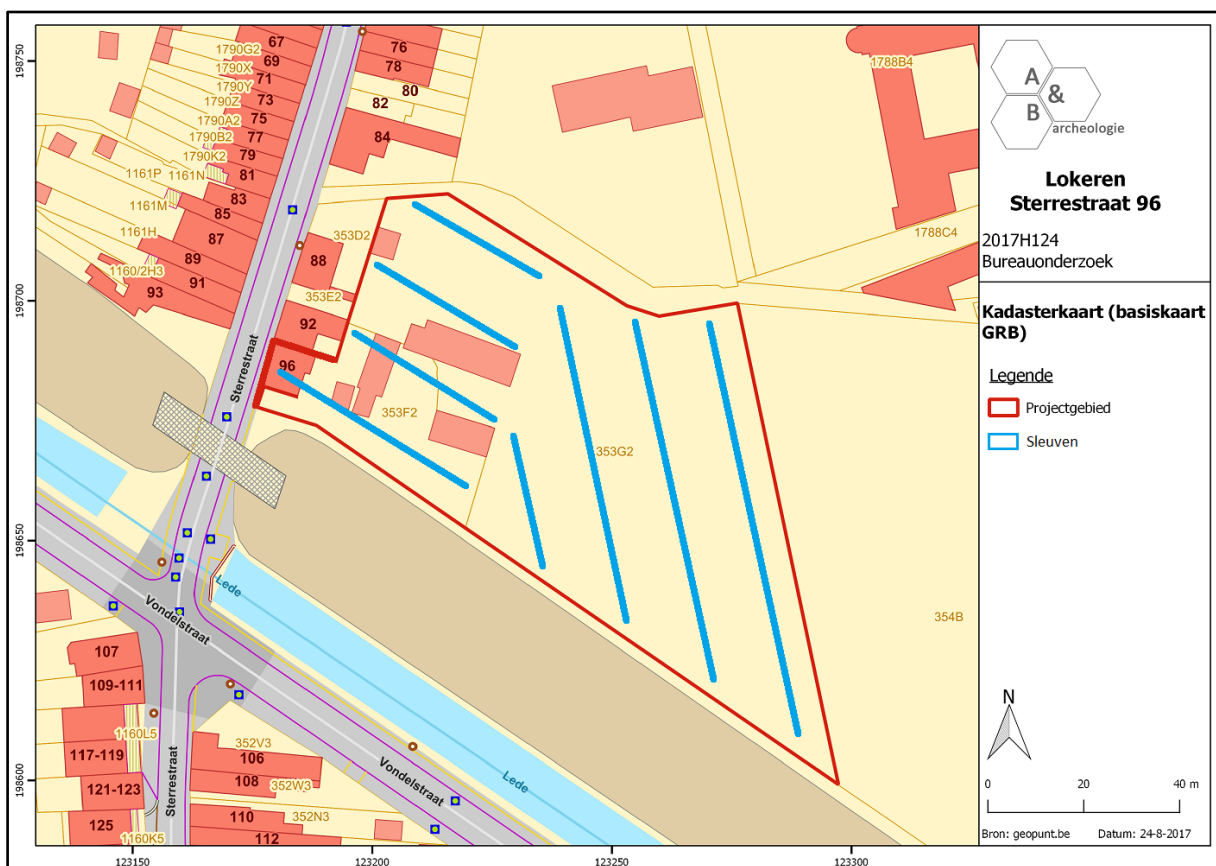
Na de afbraak volgt een gecombineerd metaaldetectie en proefsleuvenonderzoek over het volledige plangebied. In eerste instantie worden de graszoden oppervlakkig verwijderd ter hoogte van de proefsleuven. Dit niveau wordt eerst gecontroleerd met een metaaldetector op de aanwezigheid van metalen artefacten (mogelijk musketkogels, knopen, munten, ...) en visueel geïnspecteerd op niet-metalen artefacten (mogelijke geweerveken, aardewerk, ...). De relevante vondsten worden opgemeten en voorzien van een vondstlabel. Bij de aanleg van de sleuf zelf wordt tijdens het stelselmatig verdiepen naar het archeologisch vlak ook metaaldetectie uitgevoerd. Als laatste worden de eventuele archeologische sporen gecontroleerd op aanwezigheid van metalen voorwerpen. Op deze manier wordt 10% van het terrein onderzocht door middel van een metaaldetector en kunnen er uitspraken gedaan worden over de aan- of afwezigheid van relevant vondstmateriaal en de nood voor eventueel verder onderzoek.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven in het onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en NW-ZO georiënteerd. In dit geval zullen 8 proefsleuven aangelegd worden, vier parallelle sleuven volgens een NW-ZO oriëntatie en vier parallelle sleuven volgens een WNW-OZO oriëntatie. Deze oriëntering vormt het meeste trefkans voor het opsporen van oude bewoning, daarnaast is het voorgestelde sleuvenplan het meest praktisch om uit te voeren. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 623m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 156m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters. In totaal wordt zo 12,5% oftewel 779m² onderzocht. Op die manier is er een maximale info voor een minimale kost.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Figuur 2 Projectie van de 8 sleuven op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 100 werkdagen ervaring met onderzoek op zandgronden en moet ervaring hebben in onderzoek op slagveldsites aantoonbaar met minstens twee onderzoeken. Daarnaast moet de archeoloog kennis hebben van de militaire materiële cultuur.
- Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek in zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.